

Offering a Framework for Promoting the Aesthetic and Artistic Dimension of Lower Secondary School Students

Leila Hasani Ahangar^{1*} | Kamran Mohammadkhani²

1. MA Graduate, Department of Educational Management, Faculty of Economics and Management, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran. Email: leila.hasani.ahangar@gmail.com
2. Professor, Department of Educational Management, Faculty of Economics and Management, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran. Email: globecampus@gmail.com

Abstract

Drawing upon previous research and in alignment with the "Fundamental Transformation Document of Education" and the "National Curriculum Document," the present study seeks to propose a framework for the excellence of the "aesthetic and artistic dimension" among lower secondary school students. This research adopts a qualitative approach, utilizing a focus group methodology with a sample size of 10 participants. For each of the eight components within the aesthetic and artistic dimension, specific strategic interventions were developed: "promotion strategies" were designed for components where students scored below the median threshold, while "institutionalization and promotion strategies" were formulated for components where scores exceeded the median. The synthesis of these strategies across all eight components constitutes the proposed framework. These components include: 1) utilization and development of imagination, visualization, and ideation; 2) cultivation of aesthetic emotions and taste; 3) the capacity to perceive subjects of physical and facial beauty; 4) the capacity to perceive subjects of spiritual and divine beauty; 5) the ability to create artistic works; 6) the application of aesthetic and value-based principles in daily life; 7) the achievement of mental and psychological tranquility within the environment from an artistic and aesthetic perspective; and 8) attention to environmental aesthetics.

Keywords: Fundamental Transformation Document of Education, National Curriculum Document, Aesthetic and Artistic Dimension, Promotion Framework

Volume info

Vol. 33
Series: 69
Winter 2025

Article Type

Research Paper

Article History

Received:
06 April 2025

Revised:
23 May 2025

Accepted:
28 May 2025

Published:
22 November 2025

ISSN – E-ISSN

ISSN: 8901-1857
E-ISSN: 2821-1685

Cite this Paper: Hasani Ahangar L. & Mohammadkhani K. (2025). Offering a Framework for Promoting the Aesthetic and Artistic Dimension of Lower Secondary School Students. Journal of The Research in Islamic Education Issues. 4(16), 11-35

Publisher: Imam Hossein University.

© The Author(s).

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

اقتراح إطار لتعزيز البُعد الجمالي والفني لدى طلاب المرحلة المتوسطة الأولى

ليلا حسنى آهنگر*^١ | كامران محمدخاني^٢

١. كلية الاداره و الاقتصاد، جامعه آزاد الاسلاميه، وحده العلوم و البحوث، طهران، ايران

Email: leila.hasani.ahangar@gmail.com

٢. استاذ قسم الاداره التربويه، كلية الاداره و الاقتصاد، جامعه آزاد الاسلاميه، وحده العلوم و البحوث، طهران، ايران

Email: globecampus@gmail.com

الْمُلَخَّص

تهدف هذه الدراسة إلى اقتراح إطار منهجي لتعزيز "البُعد الجمالي والفني" لدى طلاب المرحلة المتوسطة الأولى، وذلك استناداً إلى وثيقة التحول التربوي الأساسية ووثيقة المنهاج الوطني. واستناداً إلى الدراسات السابقة، اعتمدت الدراسة منهجاً نوعياً من خلال أسلوب المجموعة البُورية بمشاركة عشرة أفراد. وقد تم تحديد استراتيجيات محددة لكل من المكونات الثمانية للبُعد الجمالي والفني، بحيث تُقترح استراتيجيات تعزيزية للطلاب الذين حصلوا على درجات أقل من المتوسط، واستراتيجيات ترسيخ وتطوير للذين حصلوا على درجات أعلى منه. ويتكون الإطار المقترح من المكونات التالية: (١) تنمية واستخدام الخيال والتصور وتوليد الأفكار؛ (٢) تطوير الإحساس الجمالي والاستجابة العاطفية؛ (٣) القدرة على إدراك الجمال المادي والظاهري؛ (٤) القدرة على إدراك الجمال الروحي والإلهي؛ (٥) القدرة على إنتاج الأعمال الفنية؛ (٦) تطبيق المبادئ الجمالية والقيمية في الحياة اليومية؛ (٧) تحقيق الراحة النفسية والعاطفية من خلال الانخراط الفني والجمالي؛ (٨) الاهتمام بجمال البيئة المحيطة.

الكلمات المفتاحية: وثيقة التحول التربوي الأساسية، وثيقة المنهاج الوطني، البُعد الجمالي والفني، الإطار التربوي، التعليم المتوسط

السنة والرقم

المجلد: ٣٣

شباط ١٤٤٧

ورقة البحث

تاريخ المقالة

تاريخ الاستلام: ٠٧ شوال ١٤٤٦

تاريخ المراجعة: ٢٥ ذي القعدة ١٤٤٦

تاريخ القبول: ٠١ ذي الحجة ١٤٤٧

تاريخ النشر: ٠١ جمادى الثاني ١٤٤٧

ISSN - E-ISSN

ISSN: 8901-1857

E-ISSN: 2821-1685

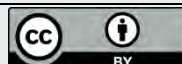
استناد: حسنى آهنگر، ليلا؛ محمدخاني، كامران (١٤٠٤). اقتراح إطار لتعزيز البُعد الجمالي والفني لدى طلاب المرحلة المتوسطة

الأولى؛ مجلة العمى البحث في قضايا التربية الاسلامية: ٣٣ (٦٩): ٣٥-١١.

المؤلفون

الناشر: الجامعة الامام الحسين (ع)

OPEN ACCESS

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ارائه چارچوب ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول

لیلا حسنی آهنگر^{۱*} | کامران محمدخانی^۲

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه مدیریت آموزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Email: leila.hasani.ahangar@gmail.com

۲. استاد، گروه مدیریت آموزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Email: globecampus@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با در نظر گرفتن پژوهش‌های پیشین و با توجه به «سند بنیادین تحول آموزش و پرورش» و «سند برنامه درسی ملی» در صدد ارائه چارچوبی جهت تعالی «ساحت زیبایی‌شناسی و هنری» دانش‌آموزان متوسطه اول است. این پژوهش از جمله پژوهش‌های کیفی است که به روش گروه کانونی با حجم ۱۰ نفر صورت گرفته است. برای هر کدام از ۸ مولفه ساحت زیبایی‌شناسی و هنری در صورتی که دانش‌آموز در مولفه مدنظر نمره کمتر از نصف کسب کرده باشد، راهکار ارتقا در مولفه و در صورتی که دانش‌آموز در مولفه مدنظر، نمره بیشتر از نصف کسب کرده باشد، راهکارهای نهادینه سازی و ارتقای آن مولفه ارائه شده که مجموع راهکارهای ۸ مولفه، چارچوب پیشنهادی را تشکیل می‌دهند که این مولفه‌ها عبارتند از: ۱) بهره‌گیری و رشد قوه‌ی تخیل، تجسم و ایده‌پردازی ۲) رشد احساسات و ذوق زیبایی‌شناسی ۳) توان درک موضوعات دارای زیبایی مادی و ظاهری ۴) توان درک موضوعات دارای زیبایی معنوی و الهی ۵) توان خلق آثار هنری ۶) به‌کارگیری اصول زیبایی‌شناسی و ارزشی در زندگی ۷) شکل‌گیری آرامش روحی و روانی در محیط از منظر هنری و زیبایی‌شناسی ۸) توجه به زیبایی محیط.

کلیدواژه‌ها: سند بنیادین تحول آموزش و پرورش، سند برنامه درسی ملی، ساحت زیبایی‌شناسی و هنری، چارچوب ارتقا.

سال و شماره

سال ۳۳، پیاپی: ۶۹
زمستان ۱۴۰۴

نوع مقاله

مقاله پژوهشی

سابقه مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۰۱

شابا چاپی و الکترونیکی

شابا چاپی: ۶۹۷۲-۲۲۵۱

الکترونیکی: ۵۱۹۶-۲۶۴۵

استناد: حسنی آهنگر، لیلا؛ محمدخانی، کامران. (۱۴۰۴). چارچوب پیشنهادی ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول؛ پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی؛ ۳۳(۶۹): ۳۵-۱۱.

©
نویسندگان.

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

OPEN ACCESS

مقدمه و بیان مسئله

نظام آموزشی در کشور ایران با محوریت دو آرمان بنیادین هدایت دانش آموزان به سمت حیات طیبه و تحقق عدالت جهانی در چارچوب تمدن ایرانی-اسلامی طراحی شده است. برای عملیاتی ساختن این چشم انداز بلندمدت، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، که مبتنی بر سیاست های کلان نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران تدوین شده، به عنوان نقشه ی راه و چارچوب اجرایی در اختیار دست اندرکاران و متخصصان حوزه تربیت قرار گرفته است (جعفری و زارعی، ۱۴۰۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به عنوان سند راهبردی کلان نظام تربیتی کشور، با محوریت کیفیت گرایی و توجه به تعامل نظام مند اجزای درونی نظام آموزشی با محیط پیرامونی طراحی شده است. این سند معیار اساسی و چارچوب راهبردی برای اتخاذ تصمیمات بنیادین در حوزه مدیریت، هدایت، پایش و ارزیابی نظام آموزشی رسمی کشور محسوب می شود که تحولات عمیق ساختاری و محتوایی را دنبال می کند (رعنائی، ۱۳۹۳).

در بخش الگوی نظری ساحت های تربیتی این سند، به شش ساحت «اعتقادی، عبادی و اخلاقی»، «علمی و فناوری»، «زیبایی شناسی و هنری»، «زیستی و بدنی»، «سیاسی و اجتماعی» و «اقتصادی و حرفه ای» اشاره شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). ساحت زیبایی شناسی و هنری به عنوان یکی از ارکان شش گانه نظام تربیتی در این سند، بر پرورش سه مولفه کلیدی «تقویت قدرت تخیل»، «رشد هیجانات و عواطف» و «توسعه حس زیبایی شناسی در متربیان» تاکید دارد. بر این اساس، نظام آموزش و پرورش به عنوان متولی اصلی تربیت و پیشران تعالی جامعه، موظف است بسترهای لازم برای محقق ساختن اهداف تعریف شده در این ساحت تربیتی را برای دانش آموزان فراهم آورد (مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰).

متأسفانه در نظام برنامه ریزی درسی، حوزه های نقد هنری و زیبایی شناسی مورد کم توجهی قرار گرفته اند. ریشه ی این چالش را می توان در فقدان تعریف دقیق و روشن از چیستی، چرایی و چگونگی آموزش هنر یا به عبارت دیگر «سواد هنری» جستجو کرد. این نقصان خود ناشی از جایگاه نامشخص و تعریف نشده ی هنر در ساختار کلی نظام آموزشی است (جاویدی کلاته و عبدلی، ۱۳۹۶). علیرغم

تلاش‌های ارزشمند صاحب‌نظران حوزه تربیت و هنر در توسعه فرصت‌های آموزش هنر از طریق تالیف کتب درسی، راهنمای معلمان و اسناد برنامه درسی، چالش‌های اساسی این حوزه پابرجا باقی مانده‌اند. چالش‌های مطرح در این حوزه مانند کمبود دبیر متخصص، عدم آموزش هنر توسط دبیر مطابق متن برنامه مصوب، ایجاد نکردن فرصت یادگیری در ساعت درس هنر در مدارس، عدم شرکت دبیران در دوره‌های ضمن خدمت و عدم وجود فضای کارگاهی مناسب برای آموزش هنر، همچنان به قوت خود باقی هستند (فیروزی و همکاران، ۱۳۹۶).

ارائه چارچوبی نظام‌مند برای ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری در دوره متوسطه اول از آن جهت ضروری است که این مرحله تحصیلی، نقطه عطف شکل‌گیری هویت و پرورش تفکر خلاق در نوجوانان محسوب می‌شود. چنین چارچوبی می‌تواند با فراتر رفتن از آموزش سنتی هنر، زیبایی‌شناسی را به رویکردی تحول‌آفرین در تمام دروس تبدیل کند و به حل چالش‌های نظام آموزشی فعلی مانند یکسونگری، کاهش انگیزه یادگیری و ضعف در پرورش مهارت‌های نرم کمک نماید. علاوه بر این، این چارچوب با توجه به ویژگی‌های رشدی نوجوانان و نیازهای آموزشی عصر حاضر، بستری برای تربیت شهروندانی خلاق، حساس به زیبایی‌های محیطی و دارای تفکر نقادانه فراهم می‌آورد.

مبانی نظری

پژوهش حاضر با هدف طراحی چارچوبی برای ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان دوره متوسطه اول، پس از مرور اسناد کلان آموزشی شامل سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی، به بررسی مبانی نظری تحقیق پرداخته است.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

فراهم آوردن بستری مناسب برای تعلیم و تربیت اسلامی و سوق دادن دانش‌آموزان به سمت حیات طیبه، عدالت جهانی و تمدن ایرانی اسلامی از مهم‌ترین اهداف آموزش و پرورش ایران به حساب می‌آیند. به منظور نیل به این مهم، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، بر مبنای تمام سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی ایران تدوین شده و به

عنوان سندی راهبردی و یک نقشه‌ی راه در اختیار سیاست‌گذاران، کارشناسان و مجریان آموزش و پرورش، قرار گرفته‌است (جعفری و زارعی، ۱۴۰۰).

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، با مشخص نمودن چارچوب‌های مورد نظر و معرفی ساحت‌های شش‌گانه، مسیری مشخص و دقیق را به منظور آموزش همه‌جانبه‌م‌ترین، برای فعالان حوزه تعلیم و تربیت ترسیم نموده‌است. این سند که برنامه‌ای راهبردی برای آموزش و پرورش به شمار می‌آید؛ از سه بخش اصلی تشکیل شده‌است. در بخش اول سند، به فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران؛ در بخش دوم، به فلسفه تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران و در بخش سوم، به برنامه نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران پرداخته شده‌است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰).

رویکرد حاکم بر فلسفه و سند تربیت، باور عمیق به اسلام، اندیشه‌ها و ارزش‌های آن، جامعیت و شمول آن است. در تنظیم این سند، تربیت، حقیقتی نظام‌وار، یک‌پارچه، منسجم و متوازن در نظر گرفته شده‌است (مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰).

برنامه درس ملی

تحول بنیادین در آموزش و پرورش، تحولی عمیق و ریشه‌ای است که به تحول در مفاهیم نظری، روندها و فرایندها، نقش‌ها و کارکردها و رویکردها منجر خواهد شد. در تحول بنیادین، نوع نگاه به معلم، کتاب، مدرسه، کلاس درس و به ویژه دانش آموز، دگرگون خواهد شد. این نگاه معلم را در قله می‌بیند و همه شرایط و امکانات را برای الگوپذیری و تاسی دانش آموز به معلم جهت دستیابی به قله‌های انسانیت، علم، ادب و اخلاق فراهم می‌آورد. تفکر و تعقل، خلاقیت و نوآوری، بهره‌مندی از روش‌ها و فناوری‌های نوین، ایجاد محیطی بانشاط و شاداب، برپایی مدرسه دوست‌داشتنی و... در خدمت تربیت دانش آموزان برای دستیابی به مراتبی از حیات طیبه است. تحقق این مهم، نیازمند بازمهندسی نیروی انسانی با محوریت استقرار نظام رتبه‌بندی و نظام جذب و نگهداشت است. به منظور تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، که با هدف ایجاد تحول همه‌جانبه و درازمدت به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش رسیده و در دستور کار

وزارت آموزش و پرورش قرار گرفته است، باید همه زیرنظام‌ها و مولفه‌های خرد و کلان نظام تعلیم و تربیت، مورد بازخوانی و بازتولید قرار گیرند (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱).

برنامه درسی ملی، به عنوان نقشه جامع یادگیری، زمینه‌ساز ایجاد تحول همه‌جانبه، گسترده و عمیق در مفاهیم و محتوای آموزشی است. این سند، نقشه کلان برنامه درسی و چارچوب نظام برنامه‌ریزی درسی کشور را به منظور تحقق اهداف آموزش و پرورش تعیین و تبیین می‌نماید و موجب وحدت و انسجام بخشیدن به کلیه اجزای برنامه‌ها، نوسازی و بازسازی برنامه‌های درسی و تربیتی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت در نظام جمهوری اسلامی ایران و قانونمند شدن امور برنامه‌ریزی درسی خواهد شد (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی، ۱۳۹۰). برنامه درسی ملی، یکی از زیرنظام‌های اصلی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به شمار می‌آید و فرصت‌های تربیتی متنوع و جامعی را به منظور کسب شایستگی‌های لازم جهت درک و اصلاح موقعیت بر اساس نظام معیار اسلامی برای دانش‌آموزان پدید می‌آورد (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۶).

مطابق این سند، هدف کلی برنامه‌های درسی و تربیتی، تربیت یکپارچه عقلی، ایمانی، علمی و اخلاقی دانش‌آموزان است به گونه‌ای که موقعیت خود را نسبت به خود، خدا، انسان‌های دیگر و نظام خلقت به درستی درک و توانایی اصلاح مستمر موقعیت فردی و اجتماعی خویش را کسب نمایند. در هدف‌گذاری برنامه‌های درسی و تربیتی، شکوفایی فطرت و دستیابی به شئون مختلف حیات طیبه، جامعیت، یکپارچگی و توجه متوازن به ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت، مبنا قرار گرفته که در قالب چارچوب مفهومی منسجم و یکپارچه‌ای در تدوین اهداف سطوح مختلف، راهنمای عمل برنامه‌ریزان و معریان است (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱).

زیبایی‌شناسی

هنرپژوهان معتقدند نخستین بار، آلساندرا باومگارتن^۱ در سال ۱۷۵۰، کلمه‌ای را با نام «زیبایی‌شناسی» به کار برد. در قرن نوزدهم، به تدریج واژه زیبایی‌شناسی دلالتی وسیع‌تر یافت و به فلسفه ذوق، نظریه هنرهای زیبا و علم زیبایی اطلاق گردید و در دوران اخیر هم زیبایی‌شناسی با فلسفه هنر برابر در نظر گرفته می‌شود. زیبایی‌شناسی، پرورش ذوق و احساس انسان‌ها در قبال موضوعات زیبا است. اگرچه نظریه زیبایی‌شناسی به تلاش انسان برای عینی ساختن افکار و احساسات مختلف خود، به صورت

1. Alexander Gottlieb Baumgarten

های متفاوت هنری مربوط می‌سازند؛ اما می‌توان آن را به همان اندازه، به پرورش انسان‌هایی که زندگی متعادل، زیبا و هماهنگی دارند؛ مرتبط ساخت (گوتک، ۱۳۹۲). زیبایی شناسی به عنوان شاخه‌ای از فلسفه، ناظر به عالم هنر و فرآیند تولید اثر هنری، به مثابه شی زیباست (هاویی، ۱۳۹۳). با استناد به مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که مبتنی بر تعالیم اسلام و اسناد بالادستی است؛ می‌توان زیبایی را اینگونه توصیف کرد که در زیبایی شناسی و هنر اسلامی، اصل تصعید و والایش عواطف زیبایی شناسی مطرح است تا زیبایی‌های حقیقی حیات در پشت پرده زیبایی‌های ظاهری پنهان نماند (مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی، ۱۳۹۰). خداوند حد نهایت زیبایی است؛ زیبایی را دوست دارد و آن را در مخلوقاتش به ودیعه گذاشته است. فطرت انسان‌ها بر زیبایی نهاده شده و دوستدار زیبایی بودن و توجه به آن در هر انسانی به چشم می‌آید.

عینی و ذهنی بودن زیبایی، زیبایی شناسی مبتنی بر اصالت عقل، زیبایی شناسی مبتنی بر اصالت تجربه و زیبایی شناسی مبتنی بر اسلام، از رویکردهای مطرح در زیبایی شناسی هستند. در پژوهش حاضر، تعریف مورد نظر از زیبایی شناسی مطابق با زیبایی شناسی در اسلام است و تعریف زیبایی بر رابطه‌ی بنیادین میان زیبایی، خیر، فضیلت، عشق، شوق، حرکت و کمال تاکید دارد (حسین‌زاده، ۱۳۹۱).

هنر

هنر یک شیوه بیان است که از هر تبیین دیگر رساتر، نافذتر و ماندگارتر است. هر پیام، تمدن و فرهنگی تا در قالب هنر قرار نگیرد؛ امکان نشر و ترویج نداشته و ماندگار نخواهد بود. خلاقیت هنرمند متعهد در خدمت ارزش‌ها و اصالت‌ها و برای کسب معرفت ناب از لطیف‌ترین نمودهای روح آدمی است. هنر از تبدیل و اتحاد ذهن و عین به وجود می‌آید و زیبایی آن، ظهور نامتناهی در متناهی است. هنر عالی‌ترین وسیله معرفت و ارتباط انسان‌هاست که برای حیات بشری و سعادت فرد و جامعه انسانی ضروری است (کرمی، ۱۳۹۴). به بیانی دیگر، می‌توان گفت که هنر، زبان رسای فرهنگ ملت‌ها و از تجلیات هر تمدن (کریمی و افشاری، ۱۳۹۷) و خلاقیتی است درونی تا بتواند خلائی را پر کند؛ یعنی هر آنچه از درون انسان به بیرون بترآود تا بتواند پاسخگوی یکی از نیازهای ترجیحا حسی مردم باشد (نوربخش و خیرآبادی، ۱۳۹۸).

هنر، ابزاری است که به منظور بیان ایده‌ها و تصورات واقعی، غیر واقعی یا ناشناخته، خارج از چارچوب‌ها و قواعد معمول مورد استفاده قرار می‌گیرد. تعریف‌های ارائه شده برای هنر، به مرور زمان تغییر می‌کنند. فارغ از تمام این تعریف‌ها، شکل‌های مختلف هنر، بخش جدایی ناپذیر زندگی انسان‌ها را تشکیل می‌دهند.

بر اساس ساده‌ترین و قدیمی‌ترین دسته‌بندی، آثار هنری در یکی از سه گروه هنرهای ادبی (شعر، نثر و رمان)، هنرهای نمایشی (تئاتر، موسیقی) و هنرهای تجسمی (نقاشی، عکاسی و مجسمه سازی) قرار می‌گیرند. البته تقسیم‌بندی هنر نیز مانند تعریف آن، ثابت نیست و از گذر زمان تاثیر می‌پذیرد. با این وجود، هفت هنر مشترک در دنیا وجود دارند که با عنوان «هنرهای هفتگانه جهانی» شناخته می‌شوند و عبارتند از «هنر موسیقی»، «هنر حرکات نمایشی»، «هنرهای ترسیمی»، «هنرهای تجسمی»، «هنر ادبیات»، «هنرهای نمایشی» و «هنر سینما» (حسنی آهنگر، ۱۴۰۲: ۲۶-۳۰).

پیشینه پژوهش

با گسترش مباحث مربوط به حوزه زیبایی‌شناسی، هنر و پرورش هنری، مطالعات متعددی در زمینه نقش و تاثیر هنر و آموزش هنری در عرصه‌های گوناگون انجام شده‌است. در ادامه، به برخی از این پژوهش‌های برجسته اشاره می‌گردد:

تورنان لوپز^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی موضوع «رابطه میان هنر و آموزش» را مورد بررسی قرار داد. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که هنر و پرورش به شکلی تلفیقی با هم مرتبط هستند و از ارتباط مفهومی برخوردارند. این پژوهش بر این نکته تاکید می‌کند که نظام آموزشی باید مهارت‌های هنری را پرورش دهد و تجربیات فرهنگی مربوط به هنر را به عنوان بخشی بنیادین از فرآیند یادگیری مدنظر قرار دهد. چنین نگرشی می‌تواند در تدوین برنامه‌های درسی و پرورشی برای رشد شخصیت جامعه‌ی یادگیرنده موثر واقع شود و کیفیت تجربه‌ی آموزشی را بهبود بخشد. علی‌پور و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به «شناسایی و تبیین مولفه‌های زیبایی‌شناسی برنامه درسی بر مبنای مثنوی معنوی» پرداختند. در این پژوهش، محققان با روشی هدفمند ۳۲۰ بیت از شش دفتر مثنوی معنوی (مجموعاً شامل بیست و پنج هزار و ششصد و پنجاه و پنج بیت) را انتخاب

1. Jose Manuel Tourinan Lopez

و از طریق کدگذاری مورد تحلیل قرار دادند تا ابعاد پنهان و زیبایی شناسی برنامه درسی را در این اثر ادبی شناسایی کنند. یافته ها حاکی از آن است که مولانا در سراسر مثنوی، مفاهیم زیبایی شناسی را به شکلی ژرف و هنرمندانه مورد توجه قرار داده است.

هان ایکس^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی «اهمیت توانایی زیبایی شناسی در آموزش هنر» پرداخت. یافته های این پژوهش بیانگر آن است که رویکرد زیبایی شناسی تاثیر بسزایی در شفاف سازی اهداف آموزشی، طراحی برنامه های درسی، راهنمایی فراگیران، خلق چشم اندازهای نو، ارزیابی فرآیند یادگیری، حضور فعال در رویدادهای هنری، ارتقای مهارت های هنری، درک ارزش آثار هنری و به کارگیری روش های تدریس خلاقانه ایفا می کند. به بیان دیگر، زیبایی شناسی به مثابه چارچوبی نظری در حوزه تعلیم و تربیت، هدفمندی فعالیت های آموزشی را افزایش داده و در تدوین برنامه های علمی نقش تعیین کننده ای دارد. این نگرش همچنین کارکرد راهبردی خود را در مشاوره تحصیلی نشان داده و بستری برای شکل گیری آینده ای پربار و مبتکرانه فراهم می سازد. با توجه به پیوند ذاتی زیبایی شناسی با عرصه هنر، حضور در نمایشگاه ها و پیشرفت هنری از طریق درک مفاهیم زیبایی شناسی محقق می شود. از سوی دیگر، این توانمندی قادر است بازخورد مطلوبی در جریان یادگیری ایجاد نموده و به بهینه سازی تجربه آموزشی بیانجامد. هم چنین یافته های پژوهش، موید آن است که به کارگیری شیوه های آموزشی بدیع و منطبق با اصول زیبایی شناسی، تسهیل فرآیند یاددهی-یادگیری را در پی دارد. بدین ترتیب، زیبایی شناسی نه تنها موجب تعمیق درک هنری می گردد؛ بلکه در بستر آموزشی به عنوان پارادایمی جامع و اثرگذار عمل می نماید.

پاول فرگوسن و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی «نقش زیبایی شناسی در آموزش و یادگیری مدل سازی داده ها» پرداختند. براساس یافته های این پژوهش، رویکرد زیبایی شناسی و هنری به عنوان یکی از راهبردهای موثر در فرآیند یاددهی-یادگیری شناسایی شده است. درک هنری و شناخت زیبایی شناسانه قادر است کیفیت آموزشی را ارتقا دهد و تجربه یادگیری دانش آموزان را غنی سازد. به عبارت دقیق تر، تسلط بر مفاهیم زیبایی شناسی به مربیان و یادگیرندگان کمک می کند تا ارتباط معنادارتری با محتوای درسی برقرار نمایند و فرآیند آموزش را به

1. Han X

2. Joseph Paul Ferguson

تجربه‌ای جذاب و ثمربخش تبدیل کنند. این نگرش به مدرسان امکان می‌دهد با بهره‌گیری از تکنیک‌های آموزشی هنرمحور، محیط یادگیری پویاتری ایجاد کنند که در آن دانش‌آموزان بتوانند بهینه‌ترین تجربه آموزشی را کسب نمایند. بنابراین، تلفیق زیبایی‌شناسی و هنر در نظام آموزشی می‌تواند به عنوان راهکاری کارآمد برای بهبود کیفیت یادگیری و غنای تجارب تحصیلی مورد توجه قرار گیرد. چنین رویکردی قادر است تأثیرات ملموسی بر سطح درک فراگیران، شیوه‌های اندیشه‌ورزی، میزان مشارکت و کیفیت تعاملات آموزشی بر جای بگذارد.

نویسندگان مقاله حاضر؛ حسنی آهنگر و محمدخانی (۱۴۰۳) در مقاله «بررسی وضعیت ساحت زیبایی‌شناسی و هنری در دانش‌آموزان متوسطه اول؛ مورد مطالعه مدارس ناحیه ۱۰ منطقه ۱ شهر تهران» ضمن ارائه مولفه‌های سنجش ساحت زیبایی‌شناسی و هنری، در مدارس ناحیه ۱۰ منطقه ۱ شهر تهران به اجرای پرسش‌نامه و تحلیل آن پرداختند و دانش‌آموزان را در مولفه‌های هشت گانه (۱) بهره‌گیری و رشد قوه‌ی تخیل، تجسم و ایده‌پردازی (۲) رشد احساسات و ذوق زیبایی‌شناسی (۳) توان درک موضوعات دارای زیبایی مادی و ظاهری (۴) توان درک موضوعات دارای زیبایی معنوی و الهی (۵) توان خلق آثار هنری (۶) به‌کارگیری اصول زیبایی‌شناسی و ارزشی در زندگی (۷) شکل‌گیری آرامش روحی و روانی در محیط از منظر هنری و زیبایی‌شناسی (۸) توجه به زیبایی محیط، مورد سنجش قرار داده و بر اساس طیف پنج‌گانه لیکرت، وضعیت آنان را مشخص نموده‌اند.

اسدیان و عزیزی (۱۳۹۷) در پژوهشی به «تدریس مبتنی بر زیبایی‌شناسی» پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تدریس مبتنی بر زیبایی‌شناسی منجر به بهبود سطح نگرش دانش‌آموزان به مدرسه می‌شود و هر اندازه عناصر و مولفه‌های تدریس مبتنی بر زیبایی‌شناسی (عناصر بصری، رنگ، موسیقی، تخیل و تصورات دانش‌آموزان، هنر، عواطف دانش‌آموزان، محیط یادگیری شاد، خلاقیت و احساس لذت از یادگیری) در فرایند تدریس تلفیق گردند و معلم تلاش کند تا اهداف حوزه شناختی را به واسطه توجه و برجسته کردن حوزه عاطفی دانش‌آموزان مورد توجه قرار دهد؛ به همان نسبت نگرش دانش‌آموزان به مدرسه و مولفه‌های موجود در آن بهبود پیدا می‌کند.

فتحی (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی «اهداف تربیت هنری در محتوای کتاب فرهنگ و هنر پایه‌ی هشتم» پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اهداف تربیت هنری در کل محتوای

کتاب، متوسط و فصل طراحی بیشترین کاربرد را در مقایسه با فصل های دیگر کتاب دارد. همچنین، «تاریخ هنر» یکی از اهداف تربیت هنری در فصل طراحی و هدف «تولید هنری» در فصل های تصویرسازی، عکاسی و خوشنویسی بیشترین کاربرد را داشتند. بنابر دیدگاه اساتید متخصص هنر، مهم ترین هدف تربیت هنری پرورش خلاقیت است.

فرزی (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی «جایگاه تربیت هنری در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران» پرداخت. یافته های پژوهش نشان می دهد که سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نگاهی کاملاً جدی به تربیت هنری داشته و با نگاه ویژه و عمیق به برنامه درسی تربیت هنری موجب ارتقای بیش از پیش جایگاه هنر در نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور گشته و هنر به عنوان یک ابزار فرهنگی قدرتمند، ظرفیت و توانمندی تحقق بخش عمده ای از اهداف و چشم اندازهای این سند ارزشمند را دارد.

پژوهش های پیشین در حوزه زیبایی شناسی و تربیت هنری عمدتاً بر نقش محدود آن در بهبود عملکرد تحصیلی و پرورش خلاقیت دانش آموزان متمرکز بوده اند. اگرچه این مطالعات بر اهمیت زیبایی شناسی در نظام آموزشی تأکید دارند، اما اغلب آن را به فعالیت های منفعلانه در درس هنر تقلیل داده و از درک جامع آن به عنوان یک ساحت چندبعدی مؤثر بر تمامی جنبه های یادگیری و رشد فردی غافل مانده اند. همچنین، فقدان یک چارچوب نظام مند و عملیاتی برای تلفیق زیبایی شناسی در برنامه های درسی و فعالیت های آموزشی، خلأیی است که پژوهش های موجود نتوانسته اند آن را پر کنند.

این پژوهش با عبور از رویکردهای سنتی، چارچوبی نوین و یکپارچه برای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری در دانش آموزان دوره متوسطه اول ارائه می دهد. نوآوری اصلی این تحقیق در گسترش دامنه زیبایی شناسی فراتر از درس هنر و تعریف آن به عنوان زبان مشترک یادگیری است.

روش شناسی پژوهش

پژوهش در زمره پژوهش های کیفی قرار می گیرد که به منظور جمع آوری و تحلیل داده از روش گروه کانونی استفاده شده است. این روش نوعی مصاحبه است که به منظور عمیق تر شدن

تعاملات بین اعضای گروه و بحث‌های مفصل‌تر طراحی شده است، به گونه‌ای که این تعاملات موجب تبادل بیشتر ایده‌ها نسبت به روش مصاحبه مستقیم می‌شود. مورگان گروه‌های کانونی را شکلی از مصاحبه گروهی می‌داند که شامل مصاحبه همزمان تعدادی از افراد بوده که تمرکز اصلی بین پرسش‌ها و پاسخ‌های مطرح شده بین محقق و پاسخ‌دهندگان است (مورگان، ۱۳۹۴: ۳). به منظور تدقیق نتایج، گروه کانونی متشکل از ده نفر از خبرگان و اساتید حوزه تعلیم و تربیت تشکیل و به روش گروه کانونی درباره مسئله مدنظر گفت و گو صورت گرفت.

به منظور ارائه ساز و کارهای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری، ابتدا باید وضعیت موجود دانش‌آموزان در هر مولفه از این ساحت تعیین شود که این امر برای نمونه در مدارس متوسطه اول ناحیه ۱۰ منطقه ۱ شهر تهران سنجیده شد که در پیشینه پژوهش بدان اشاره شده است. وضعیت موجود دانش‌آموزان در ساحت زیبایی شناسی و هنری با استفاده از خروجی نرم‌افزار SPSS بررسی و همانطور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود؛ با استفاده از طیف پنج گانه لیکرت، در پنج سطح دسته‌بندی می‌گردد.

جدول (۱): معادل طیف پنج گانه لیکرت

نمره کمی	نمره کیفی
۱-۰	ضعیف
۲-۱	نیاز به تلاش بیشتر
۳-۲	متوسط
۴-۳	خوب
۵-۴	عالی

پژوهشگر در پاسخ به سوال پژوهش، برای مولفه‌هایی از ساحت زیبایی شناسی و هنری که میانگین وضعیت دانش‌آموزان در آن، با استفاده از طیف لیکرت، بالاتر از حد متوسط است؛ اقدام به ارائه ساز و کارهایی جهت نهادینه شدن و حتی ارتقای آن‌ها و برای مولفه‌هایی از این ساحت که میانگین وضعیت دانش‌آموزان در آن، با استفاده از طیف لیکرت، پایین‌تر از حد متوسط است؛ اقدام به ارائه ساز و کارهایی جهت ارتقای این مولفه‌ها نموده است.

سؤالات پژوهش

- سوال اصلی: چارچوب مطلوب برای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول چگونه است؟
- سوال فرعی: چه سازوکارهایی را می توان برای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری در دانش آموزان متوسطه اول ارائه داد؟

یافته های پژوهش

همانطور که نمای کلی چارچوب ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول در شکل (۱) مشاهده می شود؛ هر مولفه در مرکز چارچوب مربوط به خود قرار گرفته و شاخص های مربوط به آن در سمت چپ و ساز و کارهای مولفه در سمت راست قرار دارد. وجود خطوط میان شاخص ها، مولفه و ساز و کارها؛ بیانگر ارتباط میان آنهاست. مجموعه ی مولفه ها، شاخص ها و ساز و کارهای آنها، چارچوب ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری را تشکیل می دهند. در ادامه، چارچوب هر مولفه به صورت جداگانه بررسی شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل (۱): نمای کلی چارچوب ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول

چارچوب مولفه توان خلق آثار هنری

- با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:
- ایجاد پروژه‌های هنری در مدرسه با محوریت موضوعات درسی یا ارتباط با مسائل اجتماعی
 - تشویق دانش‌آموزان به شناخت و توسعه استعدادها و سبک هنری شخصی خود از طریق برگزاری آزمون‌های خودشناسی هنری و برگزاری نشست با اساتید حوزه‌های مختلف هنر
 - با توجه به میانگین به دست آمده از وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:
 - ارائه دروس و کارگاه‌های متنوع به منظور آموزش مهارت‌های هنری در مدرسه

- برگزاری کارگاه‌های هنری برای به اشتراک گذاری تجربیات و یادگیری دانش آموزان از همدیگر در مدرسه

شکل (۱): چارچوب مولفه توان خلق آثار هنری

ساز و کارهای فوق به دانش آموزان این امکان را می‌دهد تا خلاقیت و توانمندی‌های هنری خود را بشناسند و خود را در جهت خلق آثار هنری، توسعه دهند.

چارچوب مولفه توان درک موضوعات دارای زیبایی معنوی و الهی

با توجه به وضعیت دانش آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

- برگزاری کارگاه‌هایی با محوریت مفاهیم معنوی و زیبایی‌های الهی در مدرسه
- برگزاری نمایشگاه فعالیت‌های هنری با محوریت معانی زیبایی الهی در مدرسه
- شکل‌گیری خیریه دانش آموز محور در مدرسه

با توجه به وضعیت دانش آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

- ایجاد فرصت‌هایی برای دانش آموزان به منظور شرکت در فعالیت‌های خیریه

- گفت‌وگو و مباحثه در مورد اصول و مبانی اخلاق دینی در مدرسه
- آموزش در مورد فلسفه، اخلاق دینی و تاثیرات زیبایی معنوی در زندگی دانش‌آموزان

شکل (۳): چارچوب مولفه توان درک موضوعات دارای زیبایی معنوی و الهی

ساز و کارهای فوق به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که درک عمیق‌تری از زیبایی معنوی و الهی داشته باشند و به عنوان افرادی با ارزش‌های معنوی بالاتر رشد کنند.

چارچوب مولفه رشد احساسات و ذوق زیبایی شناسی

با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

- برگزاری مسابقات هنری در مدرسه جهت رقابت سالم دانش‌آموزان و توسعه احساسات هنری آنها
- برگزاری نمایشگاه‌های هنری دانش‌آموزان به منظور نمایش آثار و افزایش اعتماد به نفس هنری آنها در مدرسه
- برگزاری کارگاه‌هایی به منظور ایجاد فرصت برای گفتگو و تبادل نظر در مورد تجربیات و احساسات هنری در مدرسه

با توجه به وضعیت دانش آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول پیشنهاد می شود:

- برگزاری بازدیدهای موزه و گالری های هنری به منظور آشنایی با آثار هنری تاریخی و معاصر
- تشویق دانش آموزان به تجربه انواع هنرها از جمله نقاشی، نمایش و سایر فعالیت های هنری

شکل (۴): چارچوب مولفه رشد احساسات و ذوق زیبایی شناسی

ساز و کارهای فوق، بستر مناسب را برای رشد احساسات و ذوق زیبایی شناسی دانش آموزان فراهم می کند.

چارچوب مولفه توجه به زیبایی محیط

با توجه به وضعیت دانش آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول پیشنهاد می شود:

- برگزاری کارگاه های خلاقیت در مدرسه و تشویق دانش آموزان به انجام پروژه های هنری با محوریت محیط اطراف مدرسه یا منطقه محل سکونت خود
- مشارکت دادن دانش آموزان در پروژه هایی با محوریت محیط زیست و حفاظت از طبیعت
- تشویق دانش آموزان به ایجاد آثاری که از تاریخ و فرهنگ محلی خود الهام گرفته شده باشند؛ از طریق ساخت کلیپ، تیزر، مجلات اینترنتی و...

با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

- برگزاری بازی‌های آموزشی خلاقانه در محیط مدرسه که دانش‌آموزان را به توجه به جزئیات در محیط اطراف تشویق و ترغیب می‌کنند.
- استفاده از اپلیکیشن‌ها و تکنولوژی‌های مجازی برای آموزش و کاوش در محیط اطراف
- برگزاری تورهای هنری و تورهای مجازی برای دانش‌آموزان به مناطق مختلف با هدف دیدن آثار هنری و طبیعت محیط اطراف محل زندگی خود

شکل (۵): چارچوب مولفه توجه به زیبایی محیط

این ساز و کارها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا با توجه به هنر، به شکل عمیق‌تری با محیط اطراف خود ارتباط برقرار کنند و زیبایی‌ها و مسائل محیطی را در آثار هنری خود بازتاب دهند.

چارچوب مولفه بهره‌گیری و رشد قوه‌ی تخیل، تجسم و ایده‌پردازی

با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

- برگزاری کارگاه‌هایی با رویکرد پرورش تخیل و ایده‌پردازی برای دانش آموزان به صورت ویژگی‌های تعاملی و عملی
- تشویق و ترغیب دانش آموزان برای انجام پروژه‌های علمی خلاق و نوآورانه از طریق در نظر گرفتن پاداش و آموزش‌های نوین در بستر بازی و سرگرمی
- فراهم آوردن بستری مناسب در مدرسه برای تشویق و ترغیب دانش آموزان به منظور ارائه ایده‌ها و پروژه‌ها، مانند برگزاری مسابقات و چالش‌های خلاقیت‌محور
- با توجه به وضعیت دانش آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:
- اضافه نمودن دروس و فعالیت‌های خلاقیت‌محور با هدف توسعه تخیل و ایده‌پردازی به برنامه تحصیلی دانش آموزان
- برنامه تحصیلی دانش آموزان
- ایجاد فرصت و بستری مناسب برای پرورش مهارت‌های هنری دانش آموزان مانند نقاشی، موسیقی یا ساخت مدل‌ها در مدرسه

شکل (۶): چارچوب مولفه بهره‌گیری و رشد قوهی تخیل، تجسم و ایده‌پردازی

این ساز و کارها می‌تواند به دانش آموزان کمک کند تا قدرت تخیل، تجسم و ایده‌پردازی خود را نهادینه کرده و آن را ارتقا دهند. مهم‌ترین نکته که باید به آن توجه و تاکید شود؛ مداومت در انجام فعالیت‌های مذکور است تا این قابلیت‌ها بهبود یافته و به یک عادت تبدیل شوند.

چارچوب مولفه به کارگیری اصول زیبایی‌شناسی و ارزشی در زندگی

- با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:
- آموزش کاربردی چگونگی تاثیر اصول زیبایی‌شناسی و ارزش‌های هنری در زندگی روزمره و ارتباط با دیگر ابعاد زندگی دانش‌آموزان
 - برگزاری کارگاه و تبیین این موضوع برای دانش‌آموزان که هنر به عنوان ابزاری ذهنی برای تسکین ذهن و ایجاد تعادل روحی موثر است.
 - تشویق و ترغیب دانش‌آموزان به انجام پروژه‌های هنری گروهی که همکاری و تعامل بین آن‌ها را ترویج نماید.
- با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

شکل (۷): چارچوب مولفه به کارگیری اصول زیبایی‌شناسی و ارزشی در زندگی

اگر ساز و کارهای فوق به صورت جدی و با دقت اجرا شوند؛ می‌توانند در افزایش فهم و به کارگیری اصول زیبایی‌شناسی و ارزشی هنری در زندگی دانش‌آموزان موثر باشند.

چارچوب مولفه توان درک موضوعات دارای زیبایی مادی و ظاهری

- با توجه به وضعیت دانش آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول پیشنهاد می شود:
- تشویق و ترغیب دانش آموزان برای نگاه کردن به تجربیات روزمره با نگاهی هنری و زیبا توسط معلمان؛ به عنوان مثال نوشتن خاطرات، ثبت تجربیات روزمره از طریق عکس و فیلم و...
 - برگزاری جلسات نقد و گفتگو برای به اشتراک گذاری نظرات درباره زیبایی های ظاهری در مدرسه با توجه به وضعیت دانش آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول پیشنهاد می شود:
 - آموزش و تشویق دانش آموزان به توجه دقیق به جزئیات موجود در محیط اطراف در بستر بازی و سرگرمی
 - بازدید از ساختمان ها و اثرات زیبایی معماری محلی

شکل (۸): چارچوب مولفه توان درک موضوعات دارای زیبایی مادی و ظاهری

ساز و کارهای فوق به دانش آموزان این امکان را می دهد که زیبایی مادی و ظاهری را در موضوعات مختلف با توجه به مفاهیم هنری و زیبایی شناسی بهبود بخشند و درک عمیق تری از زیبایی حاصل نمایند.

چارچوب مولفه شکل‌گیری آرامش روحی و روانی از منظر هنری و زیبایی‌شناسی

با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای نهادینه شدن و حتی ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

- آموزش تکنیک‌های تصویرسازی ذهنی به دانش‌آموزان به منظور خلق تصاویر آرامش‌بخش
- بخش و مثبت در ذهن
- برگزاری بازی‌های هنری گروهی با هدف ایجاد ارتباطات اجتماعی مثبت
- برگزاری کارگاه‌های هنری در فضاهای طبیعی با هدف ادغام با طبیعت و ارتقای آرامش دانش‌آموزان

با توجه به وضعیت دانش‌آموزان، ساز و کارهای زیر برای ارتقای ساحت زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان متوسطه اول پیشنهاد می‌شود:

- آموزش تکنیک‌های هنر درمانی مانند انجام فعالیت با خاک رس، مجسمه‌سازی و... به دانش‌آموزان
- اختصاص ساعاتی در هفته برای استفاده از انواع تکنیک‌های هنر درمانی به منظور تسکین و آرامش ذهنی برای دانش‌آموزان در مدرسه
- آرامش ذهنی برای دانش‌آموزان در مدرسه

شکل (۹): چارچوب مولفه شکل‌گیری آرامش روحی و روانی از منظر هنری و زیبایی‌شناسی در محیط
این ساز و کارها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا از طریق هنر و زیبایی‌شناسی، با آرامش درونی بیشتری در محیط تحصیلی و زندگی روزمره‌شان مواجه شوند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر با هدف ارائه چارچوبی جهت ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری دانش آموزان متوسطه اول به روش گروه کانونی صورت گرفت. در این پژوهش با توجه به وضعیت دانش آموزان در ساحت مدنظر، راهکاری مختلفی ارائه شده است. برای دانش آموزانی که بر اساس طیف پنج گانه لیکرت، نمره ای پایین تر از حد متوسط کسب کنند، راهکارهایی جهت ارتقا و برای دانش آموزانی که نمره ای بالاتر از حد متوسط کسب کنند؛ راهکارهایی جهت نهادینه سازی و حتی ارتقا ارائه شده است که مجموعه راهکارهای ارائه شده در ۸ مولفه ی (۱) بهره گیری و رشد قوه ی تخیل، تجسم و ایده پردازی (۲) رشد احساسات و ذوق زیبایی شناسی (۳) توان درک موضوعات دارای زیبایی مادی و ظاهری (۴) توان درک موضوعات دارای زیبایی معنوی و الهی (۵) توان خلق آثار هنری (۶) به کارگیری اصول زیبایی شناسی و ارزشی در زندگی (۷) شکل گیری آرامش روحی و روانی در محیط از منظر هنری و زیبایی شناسی (۸) توجه به زیبایی محیط؛ چارچوب ارتقای ساحت زیبایی شناسی و هنری را تشکیل می دهند.

در همین راستا پیشنهاد می گردد:

- پیشنهاد می شود مدیران مدارس به منظور نهادینه کردن و حتی ارتقای مولفه ی توان خلق اثر هنری، به وسیله عقد قرارداد با آموزشگاه های هنری و مجموعه های پیرامون، امکانات مورد نیاز مدرسه را فراهم و خلا عدم وجود مواد و فضای آموزشی مناسب برای درس هنر را برطرف نمایند.
- پیشنهاد می شود مدیران و کادر مدارس به منظور ارتقای مولفه ی بهره گیری و رشد قوه ی تخیل، تجسم و ایده پردازی، فعالیت های خلاقانه دانش آموزان را مورد تشویق قرار دهند و در حوزه های مختلف هنری، فرصت انجام فعالیت های خاص و منحصر به فرد را به آنان دهند تا از این طریق هویت ویژه و خلاقانه دانش آموزان را پرورش دهند.

- پیشنهاد می‌شود مدیران و کادر مدارس به منظور نهادینه کردن و حتی ارتقای مولفه‌ی رشد احساسات و ذوق زیبایی‌شناسی، با برگزاری نمایشگاه‌ها و مسابقات هنری، فضایی برای عرضه آثار و رقابت سازنده دانش‌آموزان فراهم کنند. این رویدادها می‌تواند انگیزه‌بخش بوده و به ارتقای مهارت‌های هنری و زیبایی‌شناسی آنان کمک کند.

- پیشنهاد می‌شود مدیران و کادر مدارس، به منظور ارتقای مولفه‌ی به کارگیری اصول زیبایی‌شناسی و ارزشی در زندگی با برگزاری کارگاه‌های هنری، زمینه را برای تقویت مهارت‌های هنری دانش‌آموزان فراهم کنند. این کارگاه‌ها می‌تواند شامل آموزش‌های عملی در رشته‌های مختلف هنری باشد تا دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های خود را پرورش دهند.

References

- Asadian, Sirous and Azizi, Ghader. (2018). Teaching based on aesthetics: An approach to improving students' attitude towards school, *Educational Innovations*, Volume 17, Issue 66, pp. 73-96.[In Persian]
- Document on the Fundamental Transformation of Education, Supreme Council of the Cultural Revolution, December 2011.[In Persian]
- Farzi, Shahnaz. (2018). Investigating the position of art education in the document of fundamental transformation of education. Master's thesis, University of Mazandaran.[In Persian]
- Farzi, Shahnaz. (2018). Investigating the position of art education in the document of fundamental transformation of education. Master's thesis, University of Mazandaran.[In Persian]
- Fathi, Maryam. (2018). Investigating the goals of artistic education in the eighth grade culture and art textbook. Master's thesis, Shiraz University, International Campus [In Persian]
- Firouzi, Mohammad; Seifi, Mohammad; Hosseini Mehr, Ali and Faghihi, Alireza. (2017). Explaining the causes of the gap between the theory and practice of art education in the first year of secondary school based on Klein's curriculum elements, *Quarterly Journal of Qualitative Research in Curriculum*, Volume 3, Issue 8, pp. 28-52. [In Persian]
- Han X. (2022). The importance of aesthetic ability in arts education: A case study of undergraduate students of universities in Chengdu city of Sichuan province China. *Heliyon*, 29: 1-22.
- Hassani Ahangar, Leila (1402) Providing a framework for improving the aesthetic and artistic aspects of junior high school students; case study of schools in District 10, District 1, Tehran. Master's thesis. Azad University, Science and Research Branch: Faculty of Management and Economics [In Persian]
- Hassani Ahangar, Leila and Mohammadkhani, Kamran (1403). Investigating the status of aesthetics and art in junior high school students; case study of schools in District 10, District 1, Tehran. *Research in Islamic Education Issues*, 32, No. 64, pp. 101-126. [DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.64.6.5](https://doi.org/10.1001.1.22516972.1403.32.64.6.5) [In Persian]
- Hawi, George. (2014). *Aristotle on Education*. Translators: Zibakalam, Fatemeh and Heydari, Samira. Tehran: Hafiz Publications. [In Persian]
- Hosseinzadeh, Umm al-Banyan. (2014). Explaining the principles of beauty in the Quran and presenting a model for aesthetic education based on it. PhD thesis, University of Tehran.[In Persian]
- Jafari Kamangar, Fatemeh and Zarei, Maryam. (1400). A critical perspective on the adherence of Persian books to the aesthetic and artistic fields, a document of the fundamental transformation of education, *Critical Research Journal of Humanities Texts and Programs*, Volume 21, No. 9, pp. 154-135.[In Persian]
- Javidi Kalateh Jafarabadi, Tahereh and Abdoli, Afsaneh. (2017). Aesthetics and Art from the Perspective of Maxine Green and Its Educational Implications, *New Educational Approaches*, Volume 12, Issue 2, pp. 21-45.[In Persian]

- Joseph Paul Ferguson, Russell Tytler, Peta White. (2021). The role of aesthetics in the teaching and learning of data modeling. *International journal of science education*. 753-774.
- Karami, Gholamhossein. (2015). An analysis of the role of animation art-media in environmental protection education, *Journal of Media Studies*, No. 28, pp. 95-110. [In Persian]
- Karimi, Alireza and Afshari, Morteza. (2018). Analysis of the views of Imam Khomeini (RA) and Imam Khamenei on the role of art and artists in the body of Islamic civilization, *Quarterly Journal of Fundamental Studies of Modern Islamic Civilization*, Volume 1, Issue 1, pp. 50-64. [In Persian]
- Karimian, Hossein; Nateghi, Faezeh and Seifi, Mohammad. (2017). The Position of Critical Thinking in Islamic Education Based on the National Curriculum Document, *Research on Islamic Education Issues*, Year 25, New Volume, No. 34, pp. 133-151. [DOR: 20.1001.1.22516972.1396.25.34.5.5](https://doi.org/10.1001.1.22516972.1396.25.34.5.5). [In Persian]
- Morgan, David (2015) *Focus Group as Qualitative Research*. Translated by Nosrat Fati. Tehran: Nay Publishing House. [In Persian]
- National Curriculum of the Islamic Republic of Iran, Supreme Council of Education, March 2012. [In Persian]
- Nourbakhsh, Javad and Khairabadi, Mohammad Nabi. (2019). A study of the artistic and aesthetic aspects of the third grade mathematics textbook. *Quarterly Journal of Progress in Basic Science Education*, Volume 5, Issue 15, pp. 39-47. [In Persian]
- Theoretical foundations of fundamental change in the formal public education system of the Islamic Republic of Iran, Supreme Council of the Cultural Revolution, December 2011. [In Persian]
- Tourinan Lopez, Jose Manuel. (2023). The arts-education relationship. *Revista*. Vol.12, No.3.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی